

2. Evropský sociální fond

Úkoly Evropského sociálního fondu vyplývají jednak přímo ze Smlouvy (speciální ustanovení o ESF), jednak z rámce úkolů strukturálních fondů.

Smlouva o ES: Hlava XI – článek 146/ex-čl. 123

„Ke zlepšení možností zaměstnávání pracovníků ve vnitřním trhu, a tedy příspěví k zvyšování životní úrovně se ... ustavuje Evropský sociální fond, jehož úkolem je rozšiřovat možnosti zaměstnávání pracovníků a zvyšovat jejich profesní a místní mobilitu uvnitř Společenství a usnadňovat jejich adaptaci na průmyslové změny, zejména prostřednictvím odborného vzdělávání a rekvalifikace.“

Nařízení ES č. 1784/99, čl. 1 – Úkoly

„ESF podporuje opatření k zamezení a potírání nezaměstnanosti, k rozvoji lidských zdrojů a sociální integraci na trhu práce – aby napomáhal vysoké úrovni zaměstnanosti, rovnoprávnému postavení mužů a žen, trvalému rozvoji, jakož i hospodářské a sociální soudržnosti. Přispívá zejména k akcím, které se provádí za účelem realizace Evropské strategie zaměstnanosti a každoročně stanovovaných směrnic zaměstnanosti.“

ESF tedy působí v oblasti zaměstnanosti a lidských zdrojů v rámci všech

tří Cílů, iniciativy EQUAL a inovačních akcí a technické pomoci a financuje programy na podporu zaměstnanosti. Také financuje dlouhodobé strategické plány regionálního rozvoje v oblasti lidských zdrojů.

Cíl 1

Podpora v rámci ESF se zaměřuje na rozvoj lidských zdrojů s cílem zachovat co největší počet zaměstnanců na trhu práce. Aktivita mohou zahrnovat například iniciativy na podporu skupin ohrožených na trhu práce, na ochranu mládeže a na podporu jejího zaměstnávání, na podporu vzdělávání a vytváření pracovních příležitostí pro ženy, na podporu při zakládání nových firem, na podporu zdokonalování vzdělávacích systémů, včetně tvorby nových učebních osnov.

Cíl 2

V rámci tohoto Cíle budou podpořeny projekty, které rozvíjejí lidské zdroje. Aktivita mohou zahrnovat projekty, které připravují jednotlivce na zahájení pracovního života, podporují místní partnerství, samozaměstnávání, nové způsoby práce, identifikaci nových schopností, zavádění denních dětských center, podporují zavádění částečných pracovních úvazků v zaměstnání, zavádění vstřícného přístupu zaměstnavatelů k zaměstnancům-rodicům a nabízí pomoc nezaměstnaným rodičům, kteří se chtějí vrátit na trh práce.

Cíl 3

Podpora v rámci Cíle 3 se týká adaptačních a modernizačních systémů vzdělávání, školení a zaměstnanosti. Přiděluje se na základě pěti definovaných cílů ESF a navazujících opatření.

Evropská strategie zaměstnanosti viz kapitola 1.

2.1 Oblasti podporované Evropským sociálním fondem

Obecně tedy Evropský sociální fond podporuje rozvoj trhu práce a rozvoj lidských zdrojů, a to zejména v rámci Národních akčních plánů zaměstnanosti.

Rozvojové programy

Národní akční plán politiky zaměstnanosti ČR pro rok 2002 definuje čtyři klíčové priority, a pro každou z nich soubor navazujících opatření: [1]

- zlepšení zaměstnatelnosti
- rozvoj podnikání a vytváření pracovních příležitostí
- podpora adaptability podniků a jejich zaměstnanců
- posilování rovných příležitostí pro muže a ženy

Nařízení č. 1784/1999 o Evropském sociálním fondu vytyčuje v rámci politiky Evropského sociálního fondu pět hlavních (politických) oblastí:

1. rozvoj a podpora **aktivní politiky zaměstnanosti**
2. podpora **rovných příležitostí pro všechny** v přístupu na trh práce se zvláštním důrazem na ty, kterým hrozí vyloučení ze společnosti
3. podpora a zlepšování **školení, vzdělávání a poradenství jako součásti politiky celoživotního vzdělávání**
4. podpora **kvalifikované, vzdělané a přizpůsobivé pracovní síly, inovací a flexibilní organizace práce**, rozvoje **podnikání** a podmínek umožňujících vytváření pracovních míst, podpora dovedností a rozvoj lidského potenciálu ve výzkumu, vědě a technologii
5. konkrétní opatření ke **zlepšení přístupu žen na trh práce a je-**

jejich účasti na něm, včetně rozvoje jejich pracovní kariéry, přístupu žen k novým pracovním příležitostem a zahájení vlastního podnikání, snížení vertikální a horizontální segregace na základě pohlaví na trhu práce

V těchto jmenovaných oblastech je současně zohledněna:

- podpora **místních iniciativ** v oblasti zaměstnanosti, zejména místní a regionální dohody o zaměstnanosti
- sociální dimenze a situace na trhu práce **informační společnosti**, především rozvoj pracovního potenciálu a příležitost využít jejich možností a výhod pro všechny
- **rovnost příležitostí pro muže a ženy**

2.2 Vhodné činnosti

Jak už bylo řečeno, Evropský sociální fond financuje činnosti v rámci všech Cílů, iniciativy EQUAL i inovační akce a technickou pomoc. Proto nařízení o ESF uvádí přehled činností, které mají nárok na podporu – tzv. vhodné činnosti.

Finanční podpora v oblasti rozvoje lidských zdrojů se poskytuje především **formou podpory jednotlivým osobám** směřujícím k začlenění do trhu práce. V souvislosti s takovými akcemi může být podporován i rozvoj příslušných **struktur a systémů** a dalších **doprovodných opatření**.

Oblast rozvoje lidských zdrojů

- všeobecné vzdělávání a odborné školení, učňovské školství, přípravné vzdělávání, profesní rehabilitace, opatření na podporu zaměstnanosti na trhu práce, odborné vedení a další vzdělávání
- pomoc při zaměstnávání a pomoc při samostatné výdělečné činnosti
- v oblasti výzkumu, vědy a technologického rozvoje postgraduální vzdělávání a vzdělávání managerů a techniků ve výzkumných zařízeních a podnicích
- rozvoj nových možností zaměstnanosti včetně sektoru sociálních služeb (tzv. třetí systém)

Struktury a systémy

- rozvoj a zlepšování všeobecného a odborného vzdělávání a získávání kvalifikace, včetně školení učitelů, školitelů a personálu, a zlepšování přístupu zaměstnanců k vzdělávání a kvalifikaci
- modernizace a zlepšení efektivity služeb zaměstnanosti (například pracovních úřadů)
- rozvoj vazeb mezi pracovní sférou a vzdělávacími, školícími a výzkumnými institucemi
- rozvoj nástrojů pro prognózu změn v zaměstnanosti a kvalifikaci, zvláště v oblasti nových pracovních postupů a organizace práce s ohledem na nutnost sladění rodiny a profese, snaha umožnit starším zaměstnancům, aby měli uspokojivé zaměstnání až do důchodu

(to ale neznamená financování předčasného odchodu do penze)

Doprovodná opatření

- pomoc při poskytování služeb příjemcům dávek, včetně pečovatelských služeb a zařízení pro závislé osoby (neschopné samostatného života)
- podpora sociálně-vzdělávacích systémů za účelem usnadnění integrovaného přístupu na pracovním trhu
- zvyšování povědomí, informovanosti a publicity

Nařízení o ESF výslovně uvádí, že přiměřená část prostředků ESF (pod Cílem 1 a 3) bude k dispozici ve formě malých grantů, určených zvláště pro nevládní organizace a místní partnerství.

2.3 Iniciativa EQUAL

Evropský sociální fond také financuje iniciativu Společenství EQUAL – podporu nadnárodní spolupráce při prosazování nových prostředků v boji proti všem formám diskriminace a nerovnosti na trhu práce. Pro tuto iniciativu je důležitá inovační dimenze a důraz na aktivní spolupráci mezi členskými státy. V současném programovacím období 2000 – 2006 je na ni vyhrazeno 2,847 miliard eur.

EQUAL vychází a navazuje na předchozí iniciativy Společenství – ADAPT a EMPLOYMENT – postavené na principu spolupráce klíčových partnerů v tzv. partnerstvích.

Hlavními principy iniciativy EQUAL jsou:

- partnerství klíčových subjektů v tzv. Rozvojovém partnerství na geografické (regionální partnerství) a sektorové úrovni (oborová partnerství)
- účast partnerů i cílové skupiny na přípravě, vývoji a implementaci projektu
- mezinárodní výměna zkušeností
- vývoje a testování inovačních přístupů a řešení
- šíření výstupů projektu a jejich využívání v širším kontextu

Iniciativa EQUAL je založená na principu podpory konkrétních projektů, která probíhá ve třech fázích:

Akce 1: vytvoření nebo upevnění trvalých a efektivních rozvojových partnerství (k určitému tematickému opatření EQUAL)

Akce 2: realizace pracovních programů rozvojových partnerství

Akce 3: vytváření národních a mezinárodních tematických sítí, šíření zkušeností a jejich využívání v národní politice zaměstnanosti

Podporovaná témata

Zaměstnanost

- **Integrace a reintegrace na trh práce** - 31 %
- **Boj proti rasismu a xenofobii ve vztahu k trhu práce** - 5 %

Podnikání

- **Otevření procesu zakládání podniků pro všechny** - 9 %
- **Posilování sociální ekonomiky (tzv. třetí sektor)** - 9 %

Adaptabilita

- **Podpora celoživotního učení** - 15 %
- **Podpora adaptability na strukturální změny a nové komunikační technologie** - 11 %

Rovné příležitosti pro ženy a muže

- **Sladování rodinného a profesního života** - 8 %
- **Snižování rozdílů mezi pohlavími a omezování pracovní segregace** - 8 %

Sociální a profesní integrace žadatelů o azyl - 4 %

Pozn. Procentní hodnoty vyjadřují podíl z celkových prostředků připadající na jednotlivá témata.

Situace v České republice

Iniciativa EQUAL se může Česká republika účastnit už před vstupem do EU, iniciativa je ale financovaná z prostředků programu Phare (50 %) a z rozpočtu Ministerstva práce a sociálních věcí (50 %). Po vstupu však bude, jako v ostatních členských státech, financovaná z ESF.

Garantem iniciativy EQUAL v České republice je Ministerstvo práce a sociálních věcí, které je zodpovědné za její implementaci. Nejvyšším orgánem je Monitorovací výbor v rámci Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), administrativní a technickou asistenci zajišťuje Národní kancelář EQUAL při Národním vzdělávacím fondu (NVF)².

2.4 Inovativní opatření a technická pomoc

V rámci této pomoci mohou být podpořena přípravné, monitorovací a vyhodnocovací aktivity potřebné k realizaci opatření uvedených v Nařízení o ESF.

Jedná se zejména o:

- opatření inovativní povahy a pilotní projekty týkající se trhu práce, zaměstnanosti a odborného výcviku
- studie, technickou pomoc a výměnu zkušeností s multiplikačním efektem
- technickou pomoc při přípravě, implementaci, monitorování a vyhodnocování a o kontrolu opatření financovaných tímto fondem
- opatření v rámci podpory mezinárodního sociálního dialogu a předávání znalostí z oblasti ESF
- informování zúčastněných partnerů, příjemců pomoci a veřejnosti

Náklady na tato opatření mohou být pokryty až do výše sta procent z Evropského sociálního fondu.